

С ВЪЗРОЖДЕНСКИ ПАТОС

Проф. дфн Милко Петров

Да се анализира и осмисли създаването и развитието на българското книгопечатане от зората на възрожденската книжовност до национализацията през 1947–1948г., е не само професионално, но и много родолюбиво начинание. Раждането на книгопечатането у нас създава нужните предпоставки за развитието на българската книга.

Изследването на доц. д-р Лъчезар Георгиев „Структури и модели в българското книгоиздаване” е второ преработено и допълнено издание, в което се анализират водещите структури и модели на българската издателска и печатарска дейност, върху основата на богат и археографски и библиографски източници. Обстойно се проследява развитието на българското книгопечатане след Освобождението, представят се и главните тенденции в книгоиздаването между двете световни войни. Създаването на такава панорама на книгоиздателското дело в България прави това научно изследване особено ценно. Още повече, днес във времето на интернет и онлайн изданията – вестници, списания, книги, които променят структурата и характера на книгоиздателската дейност не само у нас, но и в целия свят.

Българското книгопечатане в епохата на Възраждането се развива бурно, голям е приносът за родното книгоиздаване на такива известни възрожденски личности като Тодор Хрулев и Николай Павлович. Именно книгите на Тодор Хрулев, по мнение на автора, „оказват за времето си значително въздействие и намират приложение в образователната система на възрожденския българин... Наред с това богатият опит на Тодор Хрулев с чужди печатници обогатява националната книгоиздателска традиция”.

Авторът прави специално проучване на управлението на издателските комуникации от началото на миналия век до тяхната национализация. При това върху основата на богати архивни източници, които предават висока научна стойност на неговото изследване. Тук се открояват два подхода – първият е да се осветли дейността на издателството „Христо Г. Данов”, създадено през 1912 г. за книгоиздаване, печатарство и разпространение на книги и учебни помагала, вторият е разглеждане на създаденото сдружение между издателствата „Христо Г. Данов”, „Казанлъшка долина” „Хемус” и „Стоян Атанасов” в периода след 1933 г., въз основа на нови, непубликувани досега документи. Ис-

торията на българското книгопечатане е разгърнатата върху обстоен архивен материал, на основата на много документални източници, някои от които се публикуват за първи път. Този факт безспорно повишава ценността на това историческо изследване. Така например развитието на издателствата „Хемус“, „Везни“ – Стара Загора и София и „Т.Ф.Чипев“ е проследено върху съвсем нови документални източници.

Особено любопитен е анализът, който се основа до развитието на пътеписите през Възраждането, с характерната синкретичност на българската литература до Освобождението, която е пъстра палитра от литературни жанрове и подходи – *очерк, разказ, фолклорно описание, статия, дописка, прегледи на събития, спомени* и др. При смесването на различни текстове и литературни жанрове се появяват нови литературни форми като „пътни бележки“, „пътни писма“, „писма-мемоари“ и др. Това поставя основите на богата и интересна пътеписна традиция в българската литература след Освобождението чак до 1944 г. Доц. Лъчезар Георгиев специално изследва пътеписите на Иван Вазов, които се отличават с блестяща пластичност на словото, с опоезизирани картини на народния живот и герои, с разкази за случки и събития, основани на приказната традиция и фолклорното начало.

Дейността на издателство „Хемус“ и неговата роля за възхода на някои големи имена в българската литература, също е предмет на специален изследователски интерес. Именно това издателство открива и налага Елин Пелин като писател, и публикува неговите поредици „Съчинения“, „Детска радост“, „Веселушка“ и др. „Хемус“ откупува авторските права върху детската книга на Елин Пелин „Ян Бибиян“, а покъсно откупува правата върху всички негови произведения, в това число – и върху неговите събрани съчинения.

Дейността на издателство „Везни“ – гр. Стара Загора също предизвиква специален интерес. Гео Милев е изследван много повече и по-обстойно като поет и преводач, и по-малко – като издател. Създадената от него библиотека „Везни“ до 1923 г. успява да издаде 13 книги, между които „Хамлет“ на Шекспир в превод на Гео

Милев, „Поетическо изкуство“ на Боало, „Последният Абенсераж“ на Р. Шатобриан, две книги на А. Стринберг, „Манфред“ на Дж. Байрон, „Душата на Полша“ на Ст. Пшибишевски и др. Този подбор показва, че Гео Милев е притежавал прецизен литературен вкус и модерно отношение към книгоиздаването. Голяма част от книгите, които той издава, са негови преводи от английски, немски и френски езици, което говори, че освен поетична дарба, той има солидна литературна подготовка и възможности като преводач.

Разглеждането на дейността на фамилиното издателство „Т. Ф. Чипев“ също заслужава да се отбележи. Именно Тодор Чипев издава, поемайки търговски риск за времето си, първите творби на утвърждаващия се писател Иван Вазов и след това поддържа с него професионално и приятелско сътрудничество. Той издава романа „Под игото“, който има много голям успех, преведен е на няколко езика, за него излизат положителни рецензии в чуждата преса. Издателството „Т. Чипев“ прави и първите каталози след Освобождението, то развива и активна дарителска дейност.

Книгата на доц. Лъчезар Георгиев е научно съчинение, което радва ума и душата. То носи просветление, изважда от пепелта на забравата дейността на издателства и издатели от епохата на Възраждането до 1948 г., публикува малко известни факти от нашата литературна история, припомня за популярни, но позабравени труженици на нивата на българската книга. Книгоиздаването в България, което след Освобождението преживява своята модернизация, създава духовната основа за бързото съзряване на националния дух и характер, за ускореното развитие на образованието и културата, позволяващо нашите литературни постижения да се сравняват с най-добрите европейски образци. Благодарение на големите български издатели – будители, наистина се ражда българската литература, създава се българската книга. Онази книга, която възвисява българския дух всякога, когато нацията има нужда от нея.

